

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Teze diplomové práce

Vyhodnocení dopadu zvýšení spotřební daně z cigaret

Bc. Monika Tomášková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá daňovou incidencí v souvislosti se zvýšením spotřební daně z cigaret v České republice na přelomu roku 2014 a 2015. Cílem této diplomové práce je kvantifikovat a analyzovat dopad meziroční změny spotřební daně z cigaret a vytvořit návrhy související se zvýšením jejich fiskálního efektu a eliminací daňových úniků. Dopad spotřební daně je kvantifikován na základě porovnání spotřebitelských cen před a po změně spotřební daně z cigaret.

Klíčová slova: Daň, základ daně, sazba, spotřební daně, daňová incidence, daňové břemeno, tabákové výrobky, cigarety.

Úvod

Uvalení akcí na vybrané výrobky má dva důvody. Prvním z nich je, že by měly odradit spotřebitele od "škodlivé" spotřeby výrobků, které mají negativní dopady na jejich zdraví a životní prostředí. A druhým důvodem je zajistit vyšší daňové výnosy a tím zvýšit příliv peněz do veřejného rozpočtu, což by umožnilo řešit finančně následky spotřeby výrobků. V České republice existují také akcízy nazývané spotřebními daněmi. Spotřební daně přináší do veřejného rozpočtu významnou část příjmů. Spotřební daň z tabákových výrobků je druhou nejvýnosnější spotřební daní v České republice hned po spotřební daní z minerálních olejů. Spotřební daně představují stabilní a dobře predikovatelný zdroj příjmů. Důvodem jejich předvídatelnosti je fakt, že akcízy se uvalují na zboží s neelastickou poptávkou, což znamená, že spotřebované množství tohoto zboží nehledě na výši spotřební daně se nebude výrazně měnit.

Do jaké míry spotřební daně plní funkci fiskální a edukativní lze nejlépe pozorovat v období změn sazeb spotřebních daní. Při zvýšení sazby spotřební daně se předpokládá, že se přenesou toto daňové břemeno na spotřebitele, čímž stát získá finanční prostředky na úhradu vícenákladů spojených s tlumením nežádoucích účinků na zdraví obyvatelstva a zároveň očekává alespoň částečné odrazení spotřebitelů od škodlivých návyků.

Cíl práce a metodika

Cílem této diplomové práce je kvantifikovat a analyzovat přesun a dopad zvýšení sazby spotřební daně na cigarety prostřednictvím porovnáním cen vybraných značek cigaret v období změn sazby spotřební daně z cigaret na přelomu roku 2014 a 2015. A vytvořit návrhy související se zvýšením jejich fiskálního efektu a eliminací daňových úniků.

Dílčím cílem této práce je sběr potřebných dat ke stanovení přesunu a dopadu zvýšení sazby spotřební daně na cigarety, kterými jsou spotřebitelské ceny vybraných cigaret.

Prostřednictvím kompilace poznatků z dostupné odborné české literatury, relevantních zahraničních zdrojů a statistických dat budou vytvořena teoretická východiska. Metodou indukce a dedukce budou zkoumány a ověřovány všeobecně platná pravidla a jevy. Kvantifikace přesunu a dopadu zvýšení spotřební daně na cigarety bude provedena na základě komparace spotřebitelských cen u vybraných značek cigaret. Na základě struktury cen cigaret budou vytvořeny cenové kategorie, podle nichž budou vybrány zkoumané značky cigaret. První cenová kategorie značek cigaret se pohybuje od 70 Kč do 79 Kč, druhá cenová kategorie od 80 Kč do 89 Kč a ve třetí cenové kategorii budou značky cigaret od 90 Kč a výše. Mezi analyzované značky cigaret patří Benson & Hedges Black slide s filtrem, L&M Link Slim s filtrem, Chesterfield Blue s filtrem, Davidoff Gold Slim s filtrem, Sparta Classic s filtrem, Red & White Original s filtrem, Davidoff Gold s filtrem, Marlboro Gold Touch s filtrem. K analýze budou použita primární a sekundární data. Stanovení dopadu a přesunu spotřební daně z cigaret na kupující a prodávající bude provedeno na základě spotřebitelských cen zjišťovaných průběžně v období před a po změně sazby spotřební daně z cigaret v jednotlivých měsících na přelomu roku 2014 a 2015. Spotřebitelské ceny budou průběžně získávány prostřednictvím vlastního šetření vždy k poslednímu dni v měsíci od října do prosince roku 2014 a od ledna do února roku 2015. Prodejní ceny budou zjištěny z tabákových kolků, kterými musí být označena každá krabička cigaret. Ceny cigaret pro konečného spotřebitele platné k 30. 11. 2014 jsou považovány za výchozí při stanovení dopadu změny spotřební daně.

Praktická část

V této práci je zjišťováno, jak se změna spotřební daně z cigaret promítla do ceny cigaret pro konečného spotřebitele. Změna spotřební daně se uskutečnila na konci roku 2014. Procentní část sazby daně z cigaret činila do 30. listopadu 2014 27 % a pevná část sazby daně činila 1,19 Kč za kus, minimální sazba daně se rovnala 2,25 Kč za kus. Od 1. prosince 2014 činí pevná část sazby daně z cigaret 1,29 Kč za kus, minimální částka sazby daně je 2,37 Kč za kus a procentní část daně zůstala nezměněna. Sazba DPH je u tabákových výrobků základní tj. 21 %, ve zkoumaném období nedošlo k její změně. Je však stanovována z ceny cigaret včetně spotřební daně, to znamená, že pokud se změní sazby spotřební daně, projeví se to i na skutečné částce DPH. Došlo ke zvýšení pevné části sazby daně o 0,10 Kč a minimální sazby daně o 0,12 Kč.

Zhodnocení výsledků a doporučení

Výsledky analýzy prokázaly, že ve všech případech, kromě jedné značky cigaret Benson & Hedges Black slide s filtrem, byla změna sazby spotřební daně z cigaret promítnuta do spotřebitelské ceny krabiček cigaret. K tomuto navýšení nedošlo bezprostředně po změně sazby spotřební daně z cigaret, ale s měsíčním zpožděním, v důsledku předzásobení prodejců tabákovými nálepkami. Prodejci se snaží oddálit zvýšení spotřebitelských cen a zvýšit tak svou konkurenceschopnost. U cigaret v cenové kategorii 70 Kč až 79 Kč Benson & Hedges Black slide s filtrem došlo k částečnému přenesení daňového břemene i na prodávajícího, u značek Chesterfiel Blue s filtrem a Red & White Original s filtrem pak došlo k více než 100% přesunu daňového břemene na kupujícího. U značek cigaret v cenové kategorii 80 Kč až 89 Kč (L&M Link Slim s filtrem, Sparta Classic s filtrem a Marlboro Gold Touch s filtrem) a v kategorii 90 Kč a více (Davidoff Gold Slim a Davidoff Gold s filtrem) došlo ve všech případech ke 100% přesunu zvýšení spotřební daně z cigaret na kupujícího. Přesun daňového břemene byl u dražších značek cigaret nižší nežli u levnějších, výjimkou je ovšem značka cigaret Benson & Hedges Black, u které prodejce přenesl zvýšení sazby spotřební daně z cigaret pouze částečně.

V rámci diplomové práce jsou vytvořeny návrhy na zvýšení fiskálního efektu a eliminace daňových úniků:

Odstranění daňové distorze

Téměř 2/3 trhu s cigaretami v České republice jsou zdaněny minimální sazbou spotřební daně, jelikož vypočtená daň je nižší než minimální částka zdanění. Procentní část spotřební daně tak působí distorzně, což znamená, že v případě zdražení cigaret, se změní preference spotřebitelů a to povede k substituci drahých krabiček cigaret levnými značkami cigaret. Posílením pevné části spotřební daně na úkor procentní části spotřební daně by se tak dosáhlo vyšších daňových příjmů, stabilizace trhu s cigaretami a snížení dostupnosti nejlevnějších značek cigaret.

Odstranění daňově zvýhodněných substitutů

Rozdílná výše zdanění cigaret a tabáku ke kouření (přestože ze zdravotního hlediska mezi nimi neexistuje zásadní rozdíl) vede k tržním distorzím, což podněcuje spotřebitele k nahrazení cigaret tabákem ke kouření, což má negativní vliv jak na fiskální funkci, tak i na edukativní funkci spotřební daně z cigaret. Odstraněním rozdílu ve zdanění tohoto substitutu by zajistilo vyšší daňový výnos.

Regulace předzásobení a stabilizace procesu legislativních změn

Od roku 2001 se dvanáctkrát změnilo (zvýšilo) sazby spotřební daně z cigaret. Časté legislativní změny mohou způsobovat netransparentnost a dlouhodobou nepředvídatelnost. Zvyšování sazeb spotřební daně vede daňové subjekty k logické reakci a tou je snaha vyhnout se vyššímu zdanění. To se projevuje především předzásobením se tabákovými nálepkami ještě před termínem účinnosti vyšší sazby spotřební daně z cigaret. Cigarety se starou daní se mohou prodávat pouze tři měsíce po nabytí účinnosti nové sazby daně, avšak substitut v podobě tabáku ke kouření tímto opatřením není regulován. To znamená, že tabák ke kouření se starou daní může být v prodeji po delší dobu než cigarety. Stát tak dovoluje výrobcům a dovozcům se předzásobit tabákem ke kouření, čímž se však připravuje o značné příjmy do veřejného rozpočtu. Regulace předzásobení se výrobců a dovozců tabákem ke kouření by proto mohla zefektivnit výběr spotřební daně a zvýšit daňové výnosy.

Závěr

V diplomové práci jsou uvedeny teoretické aspekty daňové incidence, zaměřené na přesun a dopad daňového břemene na spotřebitele a na jeho měření v modelu dílčí a celkové

rovnováhy. Dále se zabývá charakteristikou spotřebních daní z tabákových výrobků a věnuje se procesu harmonizace spotřební daně z tabákových výrobků v rámci Evropské unie a legislativním vývojem této daně v České republice. V praktické části byl kvantifikován přesun a dopad zvýšení spotřební daně na cigarety, který byl proveden na základě komparace spotřebitelských cen u vybraných značek cigaret. A následně byly výsledky analýzy zhodnoceny a byly doporučeny návrhy na zvýšení fiskálního efektu a eliminaci daňových úniků.

Použité zdroje:

DAVID, Petr. *Teorie daňové incidence s praktickou aplikací*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. ISBN 978-80-7204-522-8

KAKWANI, N., *Progressivity Index of Sales Tax on Individual expenditure Items in Austria*. The Economic Record, březen 1983, s. 61 - 79

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-574-8

KUBÁTOVÁ, Květa. *Teoretické a praktické otázky měření incidence daní ze spotřeby*. Finance a úvěr, 1996, roč. 46, č. 6, s. 335 - 346.

KUBÁTOVÁ, Květa. *Incidence spotřebních daní v ČR*. Finance a úvěr, 1997, roč. 47, č. 2, s. 77 - 87

MUSGRAVE, Richard A., *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Management press 1994. ISBN 80-85603-76-4

NERUDOVÁ, Danuše. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. 2. vyd. Praha:ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-386-7

SVÁTKOVÁ, Slavomíra a kol. *Zatížení spotřebního koše domácností daněmi ze spotřeby v České republice*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. ISBN 80-7379-001-7

VYBÍHAL, V., *K možnostem měření incidence spotřebních daní v ČR*. [on-line] [cit. 2015-02-21] Dostupné z: <http://kvf.vse.cz/storage/1168949476_sb_vybihal.pdf>

ČESKO. Zákon č. 353 ze dne 24. října 2003, o spotřebních daních. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2003, částka 118, s. 5730 – 5800.

ČESKO. Zákon č. 587 ze dne 20. listopadu 1992, o spotřebních daních. In: Sbíрка zákonů České republiky. 1992, částka 117, s. 3474-3518